

Pro viribus acta monodia

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ Κατὰ δύναμιν μονωδία ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Θεσσαλονίκης.

Τίς ἂν εἰδῶς πάθεισι θρήνους ἐξισοῦν τὴν Θεσσαλονικέων ἀξίως πόλιν ὠδύρετο; πόλις γὰρ αὕτη τὰς ἄλλας ὅσον ἐν εὐτυχίᾳ πολλῶ τῷ μέτρῳ παρήνεγκε, πανταχόθεν αὐτὴν λαμπρὰν καὶ ποθεινὴν δεικνύσα, τοσοῦτο νῦν ἀτυ χέστατα πέπραγε καὶ θρηνηδίας ἀπάσης ὑπόθεσις πρόκειται. Οἷς γὰρ τῶν ἀπ' αὐτῆς καλῶν καὶ μικρὸν γοῦν τινα χρόνον ἀπόνασθαι γέγονε, λέγειν οὐδὲν ἔπεισιν ἄλλο ταύτης γε πέρι ἢ ψυχὴν, ὅσαπερ ἐς ἀθυμίαν ἐμβάλλει πηγὰς τε δακρῦων ἐξ ὀμμάτων προχεῖσθαι παρασκευάζει. Πολὺ μὲν γὰρ κάλλει καὶ θέσει, πολλὰς δὲ μεγέθει καὶ τῇ τῶν καλῶν ἀφθονίᾳ μὴδ' ὅσον εἰπεῖν ὑπερέβαλε πόλεις. Καὶ ἂ πρὶν μὲν ἐκόμα τοῖς ἀγαθοῖς καὶ πλούτῳ τῷ θρυλουμένῳ, νυνὶ δέ, ὡς μὴ ὄφελε, φρουδὰ γεγένητο πάντα καὶ κακῶς ἀνεσκεύαστο. Ὡ, πῶς μαγνήτιδος τρόπον εἰς ἑαυτὴν ἅπαντας εἴλκεν, ἀποστῆναί τε τούτους οὐδ' ὅπως τοιοῦτον συνεχώρει! Τοσοῦτῳ καὶ γὰρ κατεῖχεν, οἷς αὐτοὺς πανταχόθεν ἀφικνουμένους ἐδεξιοῦτο, δεσμοῖς τ' ἀλύτοις φιλίας συνδέει, ὡς ἀντὶ τῆς ἐνεγκαμένης αὐτὴν πάντας αἰρεῖσθαι καὶ μὴδ' ἐπανόδου μεμνήσθαι μηκέτι. Φεῦ! ἀλλ' ἤδη μὴ τοὺς ἐξ ἀλλοδαπῆς μόνον, οἷς ὑπῆρξεν, ὡς ἔφην, τῶν αὐτῆς ἀπολελαυκένας χαρίτων, ἀλλὰ καὶ οὓς ἦνεγκε, 72 φεύγειν ὅλην παρεσκεύασε προθυμίᾳ καὶ Χάρυβδιν, ὡςπερ ἑτέραν, δεδοικέναι καὶ τρέμειν. Ὡ χρόνε, οἷα τίκεις ἐξαίφνης καὶ μεταβολὰς οἷας ἐναπεργάζῃ τοῖς πράγμασι. Καλῶς σε, πρὸς τὸ παλίντροπον ἀπιδόντες, τροχὸν τὸ τῶν σοφῶν ὠνομάκασιν γένος· πάντα γὰρ ἄνω καὶ κάτω μετατίθης καὶ περιφέρεις. Ὡ πόλις, ἢ πρὶν μὲν ὡςπερ ναῦς ἐξ οὐρίας πλέουσα, ἔπειτα δὲ καταιγίδος δεινῆς ἐγερθείσης κακῶς συντριβεῖσα καὶ τὸν ἐναποκείμενον πλοῦτον ἀποβαλοῦσα καὶ ἀπολέσασα, οὐδ' ἂν εἰς τῶν σοι προσόντων ἀφίκοιτό ποτ' εἰς λήθην ἐκῶν, εἰ μὴ τῶν φρενῶν ἐξέστηκεν ὅλως. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ σύνδακρυς σοῦ μεμνημένος καθίσταμαι καὶ τὸ προφητικὸν εἰπεῖν, «σκότος λεπτὸν με καλύπτει» καὶ παραμυθίαν ζητῶν ταῦτά μοι πάσχειν καὶ τοὺς ἄλλους εὐρίσκω. Ὡ, πῶς σου τὴν πρὶν εὐκοσμίαν ἀφήρησαι καὶ ἡ λαμπρότης ἀπέσβη καὶ τοὺς ὀρώντας κατηφιᾶν ἀναγκάζεις.

Συγκέχυται γὰρ σοι κόσμος ὁ περὶ κείμενος ἅπας, καὶ τὸ κάλλος, ᾧ σαυτὴν κοσμεῖν εἶχες, ἐξαίφνης ἀπόλωλε. Θέατρον γὰρ πρότερον μὲν εὐδαιμονῆς, νυνὶ δὲ θέα πᾶσι γέγονας ἀπευκταία καὶ τοὺς ἐνοικεῖν ἐλομένους σοι καὶ ἄκοντας ἀπελαύνεις, ὅρᾳν σε μὴ φέροντας ἐν δυστυχίᾳ τοιαύτῃ. Οἷ γὰρ σε τροφὸν οἶδασι καὶ μητέρα, τοῖς ἐπὶ μητρὶ κοπτομένοις ἀποικομένη τὰ παραπλήσια δρῶσι καὶ κατηφείας σε πάντες ποιοῦνται διήγημα. Ὡ παρόντες, ἐγὼ μὲν καὶ τῶν ἄλλων, ὅταν εἰς μνήμην ἤκω τῆς πόλεως, πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων καὶ ὧν λόγος οὐδεὶς ἐξαρκεῖ πρὸς διήγησιν, ἰλίγγου πληροῦμαι καὶ ἑμαυτὸν ὑπ' ἀθυμίας κατέχειν οὐχ οἷός τε γίνομαι, ἠνίκα δ' ἂν καὶ τὸν κάλλιστον, ὃν ἀποβέβληκε, κόσμον λογίσωμαι, νεῶς, φημί, θεῖους καὶ τὰ κατὰ πᾶν αὐτῆς μέρος σεμνῶν ἀνδρῶν καταγώγια, μικροῦ καὶ ἄφωνος τοῖς παροῦσιν ὀρώμαι καὶ μόλις ἑμαυτὸν ἀνακτῶμαι τοῦ πάθους. Ὁφθαλμῶν γὰρ εἰπεῖν ἦσαν οὗτοι βολαί τε καὶ γλῆναι τῇ πόλει καὶ νῦν κατακοιμηθεῖσαι ζοφεράν αὐτὴν ἀπειρ 74 γάσαντο πάντη.

Καὶ τί μὴ λέγω τὸ κρεῖττον; Οὐρανῶ τε καὶ γῆ ταύτην εἴκασεν ἂν τις τὴν πόλιν εὐστόχως· τὸ μὲν γὰρ ἄνω τοὺς ἐν ἀρετῇ διαλάμποντας οἰκίτορας πρότερον

ἔχον μέρος οὐρανοῦ σῶζον ἦν σχῆμα, τὸ κάτω δὲ καὶ πρὸς θάλατταν γῆς, εἴ τις δ' ἂν καὶ συνεκτικὰ εἴποι στύλους τῇ πόλει, οὐκ ἂν ἀμάρτοι. Ὡς πράγματος ξένου, ἔνθα πόνοι τῆς ἀσκητικῆς τοῦ παντὸς ἐτιμῶντο παλαίστρας, νυνὶ θεοστρυγὴ διαπράττεται καὶ θεὸς ὑπερτίθεται τὴν ἐκδίκησιν! Ὡς θεοῦ ἀνοχῆ, πῶς τοιούτων ἠνέσχου; Βέλτιον ἂν ἦν τὴν γῆν διασχοῦσαν καλύψαι ἢ τοῦτον ταῦτα μετασκευασθῆναι τὸν τρόπον· κρεῖττον ἂν ἦν ἐνὶ τῆς γῆς ἀνατιναγμῶ ταυτὶ καταπεπτωκέναι καὶ μηδὲ λείψανα γούν ἐναπολελεῖσθαι τῷ τόπῳ· τότε γὰρ οὐ τοσοῦτο τὰς τῶν ὀρώντων ψυχὰς ἔδακνεν ἂν τὸ πάθος. Ἡμῖν μὲν καὶ τὸ εἰσιέναι ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου φοβερὸν εἶναι ἐδόκει καὶ μόνοις ἦν εἰσιτητὸν τοῖς τεταγμένοις ἐν τούτῳ, ψυχὴν καὶ σῶμα πρότερον σφίσι καθηραμένοις. Τὰ νῦν δὲ τοῖς βδελυροῖς, φεῦ, ἀνεῖται καὶ τῆς τοιαύτης οὐκ ἀπείργονται τόλμης καὶ οὔτε γῆ διίσταται καὶ τοὺς κατὰ θεοῦ χωροῦντας χωννύει, οὔθ' ἥλιος ἄνωθεν καταφλέγει ἢ οὐρανὸς σφοδρὸν ὑέτον καταπέμπει καὶ καταδύει τάνόμημα. Ὅπη νοῦ καὶ αἰσθήσεων νήψει θεῶν λογίων ἦδετο μέλη καὶ συνάδοντες ἦσαν ἄνωθεν νόες, φωνῶν νῦν αἴρεται ἀσήμων κραυγὴ καὶ τὸ δαιμόνων ἐφήδεται φύλον, σιγῶσας ὀρῶν παννύχων ὠδῶν ὑπηρετίδας γλώττας. Οἴμοι! πῶς ἂν ἀδακρυτὶ τὴν τούτων μνήμην ἐνέγκοιμι; Ἐνθα ζῶν αὐτὸς ὁ καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς γενόμενος καθεωρᾶτο, δῆμός τε συνεστέλλετο βλέπειν ἀγγέλων, ἔργα τοῖς ἀντιθέοις παρανομίας τολμᾶται καὶ σκηπτοὶ οὐρανόθεν οὐ καταφέρονται.

Ὡς τόπων θεῶ ἀφωσιωμένων, ἦν ἐπλουτεῖτε θεῖαν ἀφήρεσθε χάριν καὶ τοῖς τολμηταῖς παρὰ φαῦλον λογίζεσθε. Ὡς, πῶς ὁ τῆς εὐημερίας ἡμῖν καιρὸς ἐπιθέσεως καὶ καταδρομῆς γέγονε καὶ καταλειφθέντες αἰσχύνη καὶ ὄνειδος γεγενήμεθα! Οἴχονται πανηγύρεις, οἴχονται θεῶν ἐκτυπωμάτων λαμ 76 πρότητες, ἀπόλωλε παρρησία, τὸ τῶν μοναχῶν ἀπελήλαται τάγμα καὶ πολιαὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων σεμνότης ἐν τοῖς ἀτίμοις λογίζονται. Ἄρ' οὐκ ἀβίωτος ὁ βίος ἡμῶν ἐστὶ καὶ ἦττον τοῦ ζῆν τὸ θανεῖν ἐστὶ πικραῖς οὕτω βαλλομένοις καθ' ἐκάστην ὀδύνας; Ἦ πού γε πάντες ἂν μοι συμφθέγξαιντο, οἳ πάσχειν ἐν τοῖς τοιούτοις πεφύκεσαν. Ἠπόρησα οὖν πολλάκις κατ' ἐμαυτόν, ἀνθ' ὅτου ταῦτα καὶ πῶς εἰς τοσοῦτον ἤκομεν κακοπραγίας οἱ πεπονθότες καὶ εὖρον λυόντά μοι τὸν θεῖον λόγον τὴν ἀπορίαν, «ἔσται», λέγοντα, «ἢ γῆ ὑμῶν ἔρημος καὶ αἱ ἐπαύλεις ὑμῶν ἔρημοι, ὅτι ὑμεῖς ἐπορεύθητε πρὸς ἐμὲ πλάγιοι, κἀγὼ πορεύσομαι πρὸς ὑμᾶς ἐν θυμῷ πλαγίῳ». ἔνθεν τοι καὶ τοῦ πλείω λέγειν ἀφέμενος τῷ σιγῆσαι τετίμηκα. Θεὸν γὰρ ἐξιλεοῦν ἀσύγνωστα πταίσαντας καὶ μὴ μακρηγορεῖν κατ' ἐπίδειξιν χρή, ἡμεῖς γὰρ τῶν φύντων αἴτιοι, κατὰ τὸν εἰπόντα, τοιαῦτα σπέρματα καταβεβληκότες. Πᾶν τοιγαροῦν εὐσεβείας ὅσον καὶ δογμάτων ὀρθῶν τρόφιμον τῶν κατ' ἀρετὴν, ὧν ἡμεληκότες ἐφάνημεν ἔργων, αὐθις ἐπιλαβέσθαι σπουδὴν εἰσενέγκαντες, θεοῦ τυχεῖν εὐμενοῦς ἔργοις, οἷς χαίρει, πᾶσι τρόποις ἀγωνισώμεθα, παλινωδιᾶν ὡς ἂν ἐντεῦθεν ἄσωμεν χαριέστατα.